GULATING LAGMANNSRETT

KJENNELSE

Avsagt: 16.05.2012 i Gulating lagmannsrett,

Saksnr.: 12-059336ASK-GULA/AVD2

Dommere:

Lagdommer	Nina Cath Noss
Lagdommer	Rannveig Sjøvoll
Lagdommer	Rolf Strøm

Ankende part	Klinikk Haugesund AS	Advokat Anders Morten Brosveet
Ankemotpart	Økokrim	Statsadvokat Joakim Ziesler Berge

Kan bare gjengis offentlig i anonymisert form
jf. Domstolsloven § 130 tredje ledd

Saken gjelder krav om at inndratt utbytte av straffbar handling til fordel for statskassen skal gå til dekning av fornærmedes erstatningskrav, jf. straffeloven § 37d andre ledd. Spørsmålet er hvordan denne bestemmelsen er å forstå i tilfeller hvor fornærmede er et aksjeselskap som fullt ut er eid av domfelte.

Om bakgrunnen for saken, vises det til Høyesteretts kjennelse 22. desember 2011, HR-2011-02408-A, hvor det blant annet uttales:

> *"(2) Ragnhild Johanne Stuve ble 27. mars 2009 dømt i Haugaland tingrett for grov økonomisk utroskap mot eget selskap, jf. straffeloven § 275, jf. § 276. Hun anket til Gulating lagmannsrett, men også lagmannsretten kom i dom 12. februar 2010 til at hun var skyldig etter tiltalen. Hun ble dømt til fengsel i ni måneder, hvorav seks måneder betinget, samt til å tåle inndragning av kr 2 500 000.*
>
> *(3) Stuve anket dommen til Høyesterett, men anken ble nektet fremmet.*
>
> *(4) Bakgrunnen for domfellelsen for økonomiske utroskap er i korte trekk:*
>
> *(5) Stuve er lege. Hun eier Klinikk Haugesund AS (selskapet) som yter legetjenester. Selskapet drev blant annet med laserbehandling, og leide fem lasermaskiner av et heleid datterselskap, Haugesund Laser Klinikk AS.*
>
> *(6) De fem lasermaskinene ble i 2002 overdratt fra datterselskapet til et Guernsey-administrert selskap som var kontrollert av Stuves bror og hans familie. Overdragelsen skjedde til en brøkdel av reell verdi. Morselskapet forpliktet seg til å betale leie for maskinene til dette selskapet med til sammen kr 4 140 000. Av dette ble kr 2 500 000 rent faktisk betalt.*
>
> *(7) Lagmannsretten fant bevist at arrangementet var pro forma og konstruert for å tildekke tapping av midler fra morselskapet og for å unndra skatt. Det ble lagt til grunn at "leien" som ble betalt til det utenlandske selskapet var ment å tilfalle Stuve, selv om midlene i første omgang ble blandet med selskapsmidler som tilhørte brorens familie."*

Klinikk Haugesund AS fremsatte 1. oktober 2010 begjæring for Haugaland tingrett med krav om at det inndratte beløp skulle gå til dekning av selskapets erstatningskrav mot domfelte, jf. straffeloven § 37d andre ledd. Økokrim tok til motmæle.

Haugaland tingrett avsa 21. desember 2010 kjennelse hvor kravet ikke ble tatt til følge. Tingretten la til grunn at det ikke var anledning til å bruke straffeloven § 37 d andre ledd i et tilfelle som dette, hvor erstatningskravet kommer "direkte fra domfelte".

Klinikk Haugesund AS anket avgjørelsen til Gulating lagmannsrett, som 11. juli 2011 avsa kjennelse med slik slutning:

> *"1. Anken forkastes.*
> *2. Klinikk Haugesund AS v styrets formann plikter å betale 25.000,- -tjuefemtusen – kroner i saksomkostninger for lagmannsretten til påtalemyndigheten ved Økokrim statsadvokatembeter, innen 2 – to – uker fra forkynnelse av kjennelsen."*

Selskapet anket avgjørelsen videre til Høyesterett. Anken gjaldt lovtolkningen av straffeloven § 37 d andre ledd. Høyesterett avsa 22. desember 2011, HR-2011-02408-A, kjennelse med slik slutning:

> *"1. Gulating lagmannsretts kjennelse oppheves.*
> *2. I sakskostnader for Høyesterett betaler staten v/Økokrim til Klinikk Haugesund AS 22 969 – tjuetotusennihundreogsekstini – kroner innen 2 – to – uker fra meddelelsen av denne kjennelsen."*

Høyesterett fant at lagmannsretten hadde tatt utgangspunkt i en for høy generell terskel for anvendelsen av straffeloven § 37 d andre ledd. Det ble blant annet lagt til grunn at når Stuve og hennes selskap Klinikk Haugesund AS er ansett som to selvstendige rettssubjekter ved anvendelse av utroskapsbestemmelsen, gir det liten mening om disse to ikke skulle ses som separate enheter også ved anvendelsen av erstatningsreglene.

Saken ble sendt tilbake til lagmannsretten, som skal behandle den på nytt.

Økokrim har i korte trekk gjort gjeldende:

Høyesterett har lagt til grunn at straffeloven § 37 d skal forstås slik at det er adgang til å benytte inndragningsbeløpet til dekning av skadelidtes erstatningskrav, også der skadelidte er domfeltes heleide aksjeselskap. Hvorvidt denne adgangen skal benyttes i det konkrete tilfellet vil bero på rettens skjønn. I denne sak var hovedbegrunnelsen for å nekte å la inndragningsbeløpet skje til fordel for fornærmede nettopp at domfelte var eneeier av det fornærmede selskap. Når argumentet ikke har ført frem for Høyesterett, og det ellers ikke kan ses å foreligge andre særegne forhold som bør lede til et annet resultat, er det påtalemyndighetens oppfatning at Klinikk Haugesund AS´ begjæring bør tas til følge. Muntlig behandling for lagmannsretten anses ikke nødvendig.

Klinikk Haugesund AS ved advokat Broosvet har i skriv til lagmannsretten uttalt at en ikke finner grunn til ytterligere bemerkninger med mindre lagmannsretten skulle be om det. Vedrørende saksomkostnader vises det til sakskostnadsoppgaven som ble inngitt ved lagmannsrettens forrige behandling av saken, hvor det samlet ble krevet 5 000 kroner for sakens behandling i tingretten og 84 207,88 kroner for behandlingen i lagmannsretten. I

tillegg er det påløpt ytterligere kostnader på 5 000 kroner inkludert merverdiavgift etter at Høyesterett avsa sin kjennelse.

Lagmannsretten bemerker:

Saken gjelder spørsmål om hvordan straffeloven § 37 d andre ledd skal forstås og anvendes i tilfelle hvor den fornærmede som krever dekket sitt erstatningskrav i inndratte midler, er et aksjeselskap som fullt ut eies av domfelte.

For helheten bemerkes at det ikke er tvilsomt at domfelte Stuve er erstatningsansvarlig overfor Klinikk Haugesund AS med et beløp på 2 500 000 kroner.

Etter straffeloven § 37 d andre ledd *"kan retten bestemme at det inndratte skal anvendes til dekning av erstatningskrav fra den skadelidte."* Bestemmelsen gir retten en fakultativ adgang til å fastsette at det inndratte beløp skal gå til dekning av erstatningskrav fra den skadelidte. Det er lagt til grunn i forarbeidene at det vanligvis vil være *"temmelig kurant"* å anvende inndratte midler til dekning av fornærmedes erstatningskrav, jf. Ot.prp. nr. 31 (1971-72) side 12 og Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) side 467 sammenholdt med side 483.

Høyesterett har i sin kjennelse om foreliggende sakskompleks, HR-2011-02408-A, først en generell gjennomgang av bestemmelsen, og anvendelsesområde for denne. Når det konkret gjelder spørsmålet om hvordan § 37 d andre ledd er å forstå når tiltalte og fornærmede er en del av samme økonomiske sfære, uttaler Høyesterett blant annet:

> *"(35) […] Stuve er dømt for grov økonomisk utroskap mot eget aksjeselskap etter straffeloven § 275, jf. § 276. I det ligger at hun og hennes selskap er ansett som to selvstendige rettssubjekter. Når Stuve og hennes selskap ses som to selvstendige rettssubjekter ved anvendelsen av utroskapsbestemmelsen, gir det liten mening om disse to ikke skulle ses som separate enheter også ved anvendelsen av erstatningsreglene.*
> *[…]*
>
> *(38) Det grunnleggende utgangspunktet er altså at aksjeselskapet ses som en selvstendig enhet. Det har gode grunner for seg – ikke minst i tilfelle hvor selskapet har flere eiere eller hvor selskapet er insolvent.*
>
> *(39) Utroskapsdommen bygger på at aksjeselskapet er påført et tap på kr 2 500 000. Rasjonalet bak reglene om inndragning og erstatning er at det skal skje en nullstilling av situasjonen, til slik det var før den straffbare handling. Dette oppnås ved at "vinningen" på kr 2 500 000 tilbakeføres til selskapet. Det er derfor i og for seg riktig når lagmannsretten uttaler at tiltalte vil ha "utbytte av sin straffbare virksomhet i behold om det inndratte tilbakeføres aksjeselskapet". Poenget er*

imidlertid at midlene aldri forlot tiltaltes "økonomiske sfære" som følge av lovbruddet, og det at midlene gis i erstatning til selskapet innebærer derfor bare at situasjonen blir tilbakeført til slik den var før den straffbare handling fant sted.

(40) Jeg kan heller ikke se at allmennpreventive hensyn kan begrunne lagmannsrettens lovforståelse. Tiltalte er dømt til straff for utroskapshandlingen, og selskapet er i ettertid beskattet for det unndratte beløpet. Inndragning er ikke straff. Formålet bak inndragningsinstituttet – at tiltalte ikke skal tjene på den straffbare handlingen – bærer ikke lenger enn til en gjenoppretting av situasjonen."

[…]

(43) Jeg har etter dette kommet til at lagmannsretten har tatt utgangspunkt i en for høy generell terskel for anvendelsen av § 37 d andre ledd, og kjennelsen må oppheves."

Høyesterett tolker således straffeloven § 37 d andre ledd slik at den gir adgang til å benytte inndragningsbeløpet til å dekke skadelidtes erstatningskrav også i tilfeller som foreliggende, hvor skadelidte er domfeltes heleide aksjeselskap. Lagmannsretten legger denne rettsanvendelsen til grunn. På denne bakgrunn er lagmannsretten enig med påtalemyndigheten og Klinikk Haugesund AS i at ettersom det ikke foreligger andre særegne forhold i saken som tilsier at inndragningsbeløpet ikke kan gå til dekning av skadelidtes erstatningskrav, må Klinikk Haugesund AS få medhold i sin begjæring, jf. straffeloven § 37 d andre ledd.

Anken har ført frem og Klinikk Haugesund AS har for foreliggende behandling av saken i lagmannsretten krevd erstatning med 5 000 kroner inklusiv merverdiavgift. For behandlingen i tingretten er krevet 15 000,- og for første gangs behandling i lagmannsretten, hvor det ble avholdt muntlige forhandlinger, var sakskostnadskravet på 84 207,88 kroner. Lagmannsretten legger til grunn at saken går etter straffeprosessens regler, og at det således ikke påløper rettsgebyr. Det er lagt til grunn at det er hjemmel for å tilkjenne en fornærmet eller andre tredjeparter dekning av sakskostnader fra staten etter en analogi fra tvisteloven, jf. blant annet Rt 2009 side 973 og Rt 1998 side 1891. Lagmannsretten kan ikke se at det foreligger tungtveiende grunner som gjør det rimelig helt eller delvis å frita for erstatningsansvaret, jf. § 20-2 tredje ledd. Klinikk Haugesund AS skal da tilkjennes sakskostnader.

Lagmannsretten legger til grunn at sakskostnadene knyttet til foreliggende behandling av saken på 5 000,- kroner har vært nødvendige for å ivareta Klinikk Haugesund AS´ interesser i saken, jf. tvisteloven § 20-2 første og andre ledd, jf. § 20-5 første ledd.

Lagmannsretten legger ovennevnte resultat til grunn for sakskostnadsavgjørelsen for tingrett og den tidligere behandlingen i lagmannsretten, jf. tvisteloven § 20-9 andre ledd. Lagmannsretten legger videre til grunn at 15 000,- kroner for behandlingen i tingretten og 84 207,88 kroner for første gangs behandling i lagmannsretten må anses som nødvendige for å ivareta Klinikk Haugesund AS sine interesser i saken, jf. tvisteloven § 20-2 første og andre ledd, jf. § 20-5.

Kjennelsen er enstemmig.

SLUTNING

1. Inndragning av 2 500 000 – tomillionerfemhundretusen – kroner som fastsatt i Gulating lagmannsretts dom 12. februar 2010, saksnr. 09-067707AST/GULA, slutningens punkt 2, skal skje til fordel for Klinikk Haugesund AS, org.nr. 980 651 258.

2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler staten v/Økokrim til Klinikk Haugesund AS 5 000,- – femtusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelsen.

3. I sakskostnader for lagmannsrettens behandling av saken avgjort ved kjennelse 11. juli 2011 betaler staten v/Økokrim til Klinikk Haugesund AS 84 207,88 – åttifiretusentohundreogsjukronerogåttiåtteøre – innen 2 – to – uker fra forkynnelse av denne kjennelse.

4. I sakskostnader for tingretten betaler staten v/Økokrim til Klinikk Haugesund AS 15 000,- – femtentusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelse av denne kjennelse.

Nina Cath Noss Rannveig Sjøvoll Rolf Strøm

Rett utskrift:

Marit Tolleshaug Hansen

Rettledning om ankeadgangen vedlegges.

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker

Reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 om anke til lagmannsretten og Høyesterett regulerer den adgangen partene har til å få avgjørelser overprøvd av høyere domstol. Tvisteloven har noe ulike regler for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger.

Ankefristen er én måned fra den dagen avgjørelsen ble forkynt eller meddelt, hvis ikke noe annet er uttrykkelig bestemt av retten.

Den som anker må betale behandlingsgebyr. Den domstolen som har avsagt avgjørelsen kan gi nærmere opplysning om størrelsen på gebyret og hvordan det skal betales.

Anke til lagmannsretten over dom i tingretten
Lagmannsretten er ankeinstans for tingrettens avgjørelser. En dom fra tingretten kan ankes på grunn av feil i bedømmelsen av faktiske forhold, rettsanvendelsen, eller den saksbehandlingen som ligger til grunn for avgjørelsen.

Tvisteloven oppstiller visse begrensninger i ankeadgangen. Anke over dom i sak om formuesverdi tas ikke under behandling uten samtykke fra lagmannsretten hvis verdien av ankegjenstanden er under 125 000 kroner. Ved vurderingen av om samtykke skal gis skal det blant annet tas hensyn til sakens karakter, partenes behov for overprøving, og om det synes å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket eller ved behandlingen av saken.

I tillegg kan anke – uavhengig av verdien av ankegjenstanden – nektes fremmet når lagmannsretten finner det klart at anken ikke vil føre fram. Slik nekting kan begrenses til enkelte krav eller enkelte ankegrunner.

Anke framsettes ved skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Selvprosederende parter kan inngi anke muntlig ved personlig oppmøte i tingretten. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater inngir muntlig anke.

I ankeerklæringen skal det særlig påpekes hva som bestrides i den avgjørelsen som ankes, og hva som i tilfelle er ny faktisk eller rettslig begrunnelse eller nye bevis.
Ankeerklæringen skal angi:

- ankedomstolen
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hvilken avgjørelse som ankes
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det krav ankesaken gjelder, og en påstand som angir det resultatet den ankende parten krever
- de feilene som gjøres gjeldende ved den avgjørelsen som ankes
- den faktiske og rettslige begrunnelse for at det foreligger feil
- de bevisene som vil bli ført
- grunnlaget for at retten kan behandle anken dersom det har vært tvil om det
- den ankende parts syn på den videre behandlingen av anken

Anke over dom avgjøres normalt ved dom etter muntlig forhandling i lagmannsretten. Ankebehandlingen skal konsentreres om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet og tvilsomme når saken står for lagmannsretten.

Anke til lagmannsretten over kjennelser og beslutninger i tingretten
Som hovedregel kan en *kjennelse* ankes på grunn av feil i bevisbedømmelsen, rettsanvendelsen eller saksbehandlingen. Men dersom kjennelsen gjelder en saksbehandlingsavgjørelse som etter loven skal treffes etter et skjønn over hensiktsmessig og forsvarlig behandling, kan avgjørelsen for den skjønnsmessige avveiningen bare angripes på det grunnlaget at avgjørelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan bare ankes på det grunnlaget at retten har bygd på en uriktig generell lovforståelse av hvilke avgjørelser retten kan treffe etter den anvendte bestemmelsen, eller på at avgjørelsen er åpenbart uforsvarlig eller urimelig.

Kravene til innholdet i ankeerklæringen er som hovedregel som for anke over dommer.

Etter at tingretten har avgjort saken ved dom, kan tingrettens avgjørelser over saksbehandlingen ikke ankes særskilt. I et slikt tilfelle kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Anke over kjennelser og beslutninger settes fram for den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anke over kjennelser og beslutninger avgjøres normalt ved kjennelse etter ren skriftlig behandling i lagmannsretten.

Anke til Høyesterett
Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Slikt samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. – Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta til behandling anker over *kjennelser og beslutninger* dersom de ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller den i det vesentlige reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelse og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.